

Публикаторская

825

AK-41

“ԱՐԵՏԱՆԵՐԻ ՄԱՏԵՆԱՀԱՐ”

ԹԻՒ 1

Հեղինակ՝

ՃՈՆ ՐԱՍԲԻՆ Մ. Ա.

ARMENIAN UNION
HEADQUARTERS
TORONTO
OF CANADA

ՈՍԿԵԳԵՏԻ ԹԱԳԱՒՈՐԸ

ԿԱՍ

ՍԵՒ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ

Բարեպախս և Ոսկեցի թագաւորը

Կ. ՊՈԼԻՍ

Տպարան՝ Կ. Է. Մ. Յ. ԳԵՐԵՆԵԱՆ

1913

825

Ռ-41

PUBLISHED IN
Constantinople, Turkey.

№ 104

820

Թ-41

30 MAY 2011

ՏՊԱՐԱՆ ԵՒ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ
Կ. Մ. Յ. ԲԵՇԵՆԱՆ
Նօ. 4

ՈՍԿԵԳԵՏԻ ԹԱԳԱՒՈՐԸ

ԿԱՄ

ՍԵՒ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ

ՀԵՂԻՆԱԿ

ՃՈՆ ԲԸՍԳԻՆ Մ. Ա.

Թարգմանիչ
ԳՐԻԶ - ԲՆԱՐ

Կ. ՊՈԼԻՍ

Տպարան՝ Կ. ՆԻ Մ. Ը. ԳՐԵԼԵՐԱՆ

1913

100104

4 .07. 2013

870

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԻԿԱՆ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԿԱՆ
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԻԿԱՆ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԿԱՆ
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԻԿԱՆ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԿԱՆ
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

63158-67

ՆԱԽԱԲԱՆ

Ճոն Րլսքին, որ արուեստի վերաբերեալ բոլոր նիւթերու շուրջ իսկապէս ու պերճախօս գրող մը և կեանքի առաջնորդող ու ազնուացուցիչ վարդապետութեանց եռանդազին քարոզիչ մըն է, ծնած էր Լոնտոնի մէջ, 1819ին, և մեռաւ 1900 ին, Ուէսթմորլէնտի իր տունին մէջ: Ունի չափ մը գեղեցիկ և օգտակար երկասիրութիւններ, որոնք կարեւոր տեղ կը գրաւեն Անգղիական գրականութեան մէջ: Անոր երկասիրութիւնները մեծ ազդեցութիւն ունեցած են բոլոր քաղաքակիրթ աշխարհին վրայ, և Րլսքինի գործերը չափ օգնած են կեանքի իտէալները կենդանացնելու, վարժութեան բարձր չափանիշներ տալու եւ քաղցրութիւն ու լոյս բերելու տեսակէտով այն կեանքերուն՝ որոնք ուրիշ կերպով ձանձրալի ու տխուր պիտի ըլլային:

« Ուկեզէի Թագաւորը » Րլսքինի այն միակ երկն է որ ուղղակի աղայոց համար գրուած է, թէ և ան պատանիներու և պատանուհիներու համար բաւական չափ երկեր գրած է:

ՈՍԿԵԳԵՏԻ ԹԱԳԱՒՈՐԸ

ԿԱՄ

ՍԵՒ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ

(Սթիրիական առանդավայրի վրա)

Գ Լ Ո Ւ Խ Ա.

Թե ի՛նչպէս Սեւ Եղբայրներու երկրագործական
դրութիւնը խանգարուեցաւ Պրն. Հարաւ-Արեւելք-
եան-Հովին սկիզբաւ:

Սթիրիայի (Աւստրիա) մեկուսի ու
լեռնոտ մէկ մասին մէջ հին ատեն-
ները կար հովիտ մը որ զարմանալի ու
ճոխ արդիւնաբերութիւն մը ունէր: Հո-
վիտը ամէն կողմէ շրջապատուած էր
դերբուկ ու ապառաժուտ լեռներով,
որոնց գագաթները միշտ ձիւնապատ
էին և անոնցմէ վար քանի մը հեղե-
ղատներ վար կը խուժէին տեւական ջրը-
վէժներ ձեւացնելով: Այս ջրվէժներէն
մէկը դէպ ի հիւսիս կը թափուէր, ահա-
դին ճեղքի մը վրայէն, և այնչափ բարձր
էր որ, երբ արեւը վարը ամէն քանի

համար մարը մտած էր և մութը կոխած, անոր ճառագայթները դեռ կը շողային այս ջրվեժին վրայ, այնպէս որ այն ոսկեղէն տեղատարաւի մը կը նմանէր։ Եւ ահա այս պատճառով այդ հեղեղատը այդ կողմի բնակիչներէն Ոսկեդեհտ կոչուած էր։ Զարմանալի է որ այս գետակներէն ոչ մէկը դէպ ի հովիտը կը վազէր։ Անոնց ամէնն ալ լեռներուն անդիւի կողմը կը վազէին, և ուրապտայտ կը դառնային ընդարձակ դաշտերուն մէջէն, բազմամարդ քաղաքներու քովէն։ Բայց ամպերը այնչափ տեւականօրէն կը քշուէին դէպ այդ ձիւնապատ կատարները, և այնչափ մեղմութեամբ կը հանգչէին անոնց մէջտեղի խորութեան վրայ՝ որ երաշտութեան և խիստ տաք ժամանակներ, երբ շուրջի դաշտերը գրեթէ կ'այրէին, միշտ կ'անձրեւէր այդ փոքր հովիտին վրայ։ Այն տեղին հունձքը այնչափ առատ, խոտերը այնչափ բարձր, խնձորները այնչափ կարմիր, խաղողները այնչափ դեղին և մեղրը այնչափ անուշ կ'ըլլար որ զայն տեսնել ամէն մարդու համար զարմանք մըն էր և, այդ վայրը կը կոչուէր Գանձի Զորը։

Այս հովիտին բոլորն ալ կը վերաբերէր երեք եղբայրներու որոնք կը կոչուէին Սեւուկ, Օհան և Բարեբախտ։ Սեւուկ և Օհան, երկու երիցագոյն եղբայրները, շատ տգեղ մարդիկ էին՝ թաւու վայրահակ յօնքերով և փոքր ու աղօտ աչքերով, որոնք միշտ կէս մը գոց էին, այնպէս որ քեղի համար կարելի չէր անոնց ճիշդ մէջը տեսնել, և կը կարծէիր թէ անոնք մինչեւ քու մէջը կը խորաթափանցեն։ Անոնք Գանձի Զորին մէջ երկրագործութիւն ընելով կ'ապրէին, և շատ ալ յաջող երկրագործներ էին։ Անոնք կը մեռցնէին ամէն կենդանի որոնք կերածնին չէին արժեր։ Կը գնդակահարէին սարեակները՝ որովհետեւ անոնք կը կտցեն պտուղները, կը զարնէին ողնիները՝ որովհետեւ անոնք կովերը կը ծծեն. կը թունաւորէին ծղրիղները՝ որովհետեւ անոնք խոհանոցին մէջի փշրանքները կ'ուտեն. նաեւ կ'անշընչացնէին ճպուռները որոնք բոլոր առաւել կը ճոճուան հագնիներու վրայ։ Անոնք իրենց ծառաները կ'աշխատցնէին առանց վարձի, մինչեւ որ անոնք ա'լ

գործել չուզէին, և այն ատեն կը կըռուէին անոնց հետ ու առանց վճարումի գողութիւն գործս կը վճնտէին զանոնք: Շատ զարմանալի պիտի ըլլար եթէ անոնք այսպիսի աղէկ ազարակ մը ունենալով և այս կերպ երկրագործութիւն ընելով չհարստանային: Եւ իսկապէս ալ շատ հարստացան: Անոնք յաճախ կ'աշխատէին իրենց բերքը քովերնին պահել մինչեւ որ հացահատիկը շատ սղէր, ու այն ատեն կրկնապատիկ գինով կը ծախէին. դէղերով ոսկի ունէին իրենց տունին մէջ, բայց նորէն ալ լըսուած չէր թէ անոնք տասնոց մը կամ պատաս մը հաց տուած ըլլային բարեսիրական նպատակի մը համար: Պատարագ տեսնելու բնաւ չէին երթար ու միշտ կը տրտնջային իրենց տասանորդի տուրքը վճարելու համար: Վերջապէս, մէկ խօսքով, այնչափ անգուլթ ու հարբտահարիչ ընութիւն մը ունէին որ, ամէն անոնցմէ որոնց հետ գործ ունէին՝ «Սեւ Եղբայրներ», մականունը առած էին:

Կրտսերագոյն եղբայրնին, Բարեբախտը, կատարեալ հակադրութիւն մը կը կազմէր իր աւելի մեծ երկու եղբայր-

ներուն, թէ՛ տեսքով թէ՛ ալ նկարագիրով, այնպիսի հակադրութիւն մը զոր հազիւ կարելի էր երեւակայել կամ բաղձալ: Ան հազիւ տասներկու տարեկան կար, գեղադէմ, ծաւի աչքերով, և ամէն արարածի հանդէպ քաղցրաբարոյ: Բնականաբար ան շատ չէր յարմարեր իր եղբայրներուն, կամ աւելի շիտակ կ'ըլլար ըսել՝ անոնք չէին յարմարեր անոր: Անոր ընդհանրապէս շամիուր դարձնելու պաշտօնը կը տրուէր երբ խորովելիք բան մը ըլլար, ինչ որ շատ ալ չէր պատահեր, որովհետեւ այս եղբայրներուն արդարութիւն ըրած ըլլալու համար կրնանք ըսել թէ անոնք հազիւ թէ նուազ խնայող էին իրենց անձերուն քան ինչ որ էին ուրիշներու: Ուրիշ ատեններ ան կօշիկները, տախտակամածները կը մաքրէր, երբեմն ալ պնակները կը մաքրէր՝ անոնց մէջ պատահամբ մնացած բաները ուտելով, ու այդ իբրեւ քաջալերութիւն մը իրեն, իսկ երբեմն ալ գոհացուցիչ ըլլալու չափ աղուոր տփոց մը, այդ ալ իբրեւ մարդանք:

Երկար ատեն մը գործերը այսպէս շարունակեցին: Վերջապէս շատ խոնաւ

ամառ մը եղաւ և շուրջի երկրին մէջ ամէն բան գէշ գնաց։ Խոտերը հաղիւ հնձուած էին դեռ, երբ խոտի գէղերը ամբողջութեամբ գէպի ծով քուեցան՝ ողողումի մը պատճառով։ Որթատունկերը ջարդուփշուր եղան՝ տեղացած կարկուտներէ, և հունձքը բոլորովին փճացաւ ածխահարութեան պատճառով։ Միայն Գանձի Ձորին մէջ էր որ ամէն բան սովորականին պէս աղէկ էր ու ապահով։ Ինչպէս որ այդ ձորին մէջ անձրև կ'ըլլար այն ատեն երբ ուրիշ տեղ եղած չէր, նոյնպէս նաեւ արև կ'ըլլար երբ ուրիշ տեղ չէր եղած։ Ամէն ոք այս աղարակը կու գար ցորեն գնելու և կը մեկնէին անէճք տեղալով այս Սեւ Եղբայրներուն հասցէին։ Անոնք ուղած գիներնին կը պահանջէին և կ'առնէին ալ, միայն աղբատներէ բան մը չէին կրնար առնել, որովհետեւ անոնք եկած էին մուրալու, և անոնցմէ շատեր անոնց դուռին առջեւ անօթութենէ կը մեռնէին, և անոնք ամենաթեթեւ ու չափութիւն մը իսկ չէին ընծայեր անոնց։

Չմեռը մօտենալու վրայ էր և օդը

չատ ցուրտ էր՝ երբ օր մը երկու երկցագոյն եղբայրները դուրս ելած էին, և ելլելու ատեն չէին մոռցած իրենց սովորական աղբարարութիւնը ընել Բարեբախտին, զոր թողած էին իրենց խորոված պատրաստելու համար։ Անոր պատուիրած էին որ ոչ ոք ներս ընդունի և մէկու մըն ալ բան մը չտայ։ Բարեբախտը կրակին քով նստաւ, որովհետեւ դուրսը սաստիկ կ'անձրեւէր։ Խոհանոցին պատերն ալ արդէն խոնաւ էին և այդ տեղը բնաւ հանգստաւէտ չէր։ Ան խորովածը նորէն ու նորէն դարձուց, մինչեւ որ աղէկ մը կարմրեցաւ։ «Մե՛ղք որ», խորհեցաւ Բարեբախտը, «իմ եղբայրներս ոչ ոք կը հրաւիրեն իրենց սեղանակից ըլլալու։ Վստահ եմ թէ մինչ անոնք այս համեղ խորովածը ունին և դուրսը ուրիշներ չոր հացի կտոր մըն իսկ չունին, անոնց սիրտին հաճելի պիտի ըլլար մէկը իրենց սեղանակից ընել»։

Ճիշդ այս խօսքերը խորհած ատեն տունին դուռը երկու անգամ զարնուեցաւ, ու այնպէս ծանր ու խուլ ձայնով մը որ կարծես զարնողը չարաչար յոգ-

նած ըլլար— փշուռի մը ձայնին կը նմանէր քան թէ բախումի:

«Հովը ըլլալու է,» ըսաւ Բարեբախտ, «ուրիշ ոչ ոք պիտի համարձակէր մեր տունին դուռը երկու անգամ զարնել»:

Ոչ. հովը չէր, բախումի ձայնը կըրկնուեցաւ աւելի զօրաւոր, և մասնաւորապէս զարմանալի բանը սա էր որ դուռը զարնողը շատ աճապարանքի մէջ կ'երեւար և բոլորովին ալ անվախ՝ անոր արդիւնքէն: Բարեբախտը պատուհանին քով գնաց, բացաւ զայն, և գլուխը դուրս հանեց տեսնելու համար թէ ո՛վ էր այդ դուռը զարնողը:

Ան ամենատարօրինակ տեսքով կարճահասակ պարոն մըն էր, զոր երբեք տեսած էր իր կեանքին մէջ: Շատ խոշոր քիթ մը ունէր, և թեթեւապէս պղծագոյն էր. երեսները շատ կլոր էին ու կարմիր. կարելի էր ենթադրել թէ ան վերջին քառասունըութ ժամուան մէջ մեծ կրակ մը փքոյցած էր. անոր աչքերը ուրախապէս կը փայլէին երկար ու մետաքսանման արտեւանունքներուն մէջէն, պեխերը բերնին երկու կողմերը

ուրած կը տնկուէին խցահանի մը պէս, իսկ մազերը տարօրինակ, խառն աղ-պղ-պեղի գոյնով մը կ'իջնային ուսերն ի վար: Ան չորսուկէս ոտք հասակ ունէր և կոնաձեւ գտակ մը դրուած էր որ գրեթէ հասակին չափ երկար էր, և ծայրէն երեք ոտք երկարութեամբ սեւ փետուր մը կախուած էր: Անոր բաձկոնակը կոնակին կողմէն բաւական երկարաձեւ էր, բայց գրեթէ բոլորովին կ'անջքանար ուռուցիկ ծալքերուն մէջ խոշոր, սեւ և փայլուն գոյնով կրկնուցին, որ հանդարտ օդին շատ երկար կրնար դալ իրեն, բայց այդ հին տունը դղրդելու չափ սաստկութեամբ փշոզ հովը ծալ ծալ կը ծածանեցնէր քղանցքները այն կրկնուցին, որ թերեւս հագնողին հասակին քառապատիկը երկայն էր:

Բարեբախտ իր այցելուին եղական տեսքին այնչափ ապշած մնացած էր որ բառ մը չկրցաւ խօսիլ, մինչեւ որ ծեր պարոնը դուռին ուռնակին աւելի զօրաւոր բախումներ տալով ետեւը դարձաւ ու իր ծածանող կրկնուցին նայե-

ցաւ։ Այսպէս ըրած ատեն տեսաւ Բարեբախտի խարտեաչ գլուխը զոր պատուհանը կը շրջանակէր, ինչպէս նաեւ խոշորաբաց աչքերը և կիսաբաց բերանը։

«Բարեւ,» ըսաւ կարճահասակ պարոնը, «դուռը զարնողին դուռ բանալու կերպը այդ չէ. սաստիկ թրջած եմ, զիս ներս ընդունէ։»

Եւ շիտակը խօսելով կարճահասակ պարոնը աղէկ մը թրջուած էր։ Անոր գդակին փետուրը սրունքներուն մէջէն ծեծ կերած լակոտի մը պոչին պէս վար կը կախուէր, և անոր ծայրէն ջուր կը կաթէր՝ ինչպէս կը կաթի հովանոցի մը ծայրէն. պէխերուն ծայրէն ալ ջուր կը մղէր բաճկոնակին դրպաններն ի վար և հոնկէ ալ դուրս, իբրեւ առուակ մը։

«Ներողութիւն, պարոն,» ըսաւ Բարեբախտ, «չառ կը ցաւիմ, բայց իսկապէս բանալ չեմ կարող։»

«Ի՞նչ ընել չէք կարող,» հարցուց ծեր պարոնը։

«Ձեզ ներս չեմ կրնար ընդունիլ, պարոն, — իրաւ կ'ըսեմ թէ չեմ կրնար. եղբայրներս զիս մեռցնելու աստիճան

կը ծեծեն եթէ այդպէս բան մը ընել միտքէս իսկ անցնեմ։ Ի՞նչ կ'ուզէք պարոն։»

«Ինչ կ'ուզե՞մ,» ըսաւ ծեր պարոնը խոփուած, «կրակ և պատսպարան կ'ուզեմ. և դուն ներսը մեծ կրակ մը վառած ես որ կը բռնկի, կը ճարճատի և պատերուն վրայ կը պարէ և ոչ ոք կայ հող զայդ վայելելու։ Կ'ուզեմ որ զիս ներս ընդունիս. ես միայն տաքնալ կ'ուզեմ։»

Բարեբախտը այս խօսակցութեան ատեն գլուխը պատուհանէն բաւական ժամանակ դուրս հանած ըլլալով կը զգար թէ իրապէս անհաճոյ ըլլալու աստիճան խիստ ցուրտ մը կար դուրսը, և երբ ետին դարձաւ ու տեսաւ այն աղուոր, ճարճատուն կրակը, որ իր բոցէ լեզուակները մինչեւ ծխնեւոյդը կ'երկարէր, կարծես թէ խորովուած միսին իւղն ու անուշ հոտը լզելու համար, սիրտը կը հալէր թէ այդ կրակը պարապ տեղը կը վառէր։ «Մարդը շատ թրջած կ'երեւայ,» ըսաւ փոքրիկն Բարեբախտ, «գոնէ քառորդ ժամուան համար ներս ընդուն-

նիմ զայն» Դէպ ի դուռը գնաց և բացաւ զայն. և մինչ ծեր պարոնը դուռէն ներս կը մտնէր՝ հովը սոսկալի փչումով մը ներս խուժեց. այնպէս որ տունին մինչեւ հին ծխնելոյցը դղրդեցաւ :

«Ապրիս, բարի տղաս», ըսաւ ծեր կարճահասակ պարոնը. «դուն անհոգ եղիր քու եղբայրներուդ ընելիքին նկատմամբ. ես պէտք եղածը կը խօսիմ անոնց» :

«Խնդրեմ, պարոն, այնպէս բան մը մի փորձէք», ըսաւ Բարեբախտ. «չեմ կրնար թողըւլ որ դուք հոս մնաք մինչեւ անոնց վերադարձը, անոնք զիս կը մեռցնեն» :

«Տէ՛ր ողորմեա», ըսաւ ծեր պարոնը, «չատ կը ցաւիմ որ անոնց մասին այսպիսի խօսքեր կը լսեմ : Հոս ո՞րչափ պիտի կրնամ մնալ ուրեմն» :

«Հաղիւ մինչեւ որ այս խորովածը պատրաստուի, պարոն», պատասխանեց Բարեբախտ, «ու ան ալ ահա՛ եփելու լմննալու վրայ է» :

Յետոյ ծեր պարոնը խոհանոցը իջաւ և ակուծին (օճագ) քովիկը նստաւ. անոր

գդակը առաստաղէն վեր մինչեւ ծխնելոյցը հասնելու բարձրութիւնը ունէր, որովհետեւ առաստաղէն բաւական բարձր էր :

«Դուք հոգ չուտով պիտի չորնաք, պարոն», ըսաւ Բարեբախտ և նորէն նըստաւ խորովածը դարձնելու համար : Բայց ծեր պարոնը հոն չորցաւ ու անոր վրայէն ջուրը կաթիլ կաթիլ կը վաղէր կրակի անթեղներուն վրայ, կրակը կը սուլէր ու կը ցտցտէր և կը սկսէր մարիլ ու սեւնալ : Պարոնին կրկնոցին պէս կրկնոց մը երբեք տեսած չէր Բարեբախտ. անոր իւրաքանչիւր ծալքէն ջրորդանի (օլորդ) մը պէս ջուր կը վաղէր :

«Ներողութիւն, պարոն», ըսաւ Բարեբախտ վերջապէս, տեսնելով որ ջուրը անդիկի գոյնով առուակներ չինելով կը վաղէր յատակն ի վար, «կրնա՞մ ձեր կրկնոցը մէկդի առնել» :

«Ոչ, չնորհակալ եմ», ըսաւ ծեր պարոնը :

«Իսկ ձեր գդա՞կը» :

«Շատ հանդիստ եմ, չնորհակալ եմ», ըսաւ ծեր պարոնը քիչ մը խտուրտեամբ :

«Բայց... պարոն, ... շատ կը ցաւիմ»,
ըսաւ Բարեբախտ վարանոտ, «բայց...
պարոն, ... այդ կերպով... կրակը պի-
տի... մարէր.»

«Այն ատեն այդ խորովածը պատ-
րաստել աւելի երկար պիտի տեւէ», ըսաւ
այցելու պարոնը չոր կերպով մը։

Բարեբախտ շատ շուարած էր այցե-
լուին այս վարմունքին պոտճառով. ան
խոնարհութեամբ ու միեւնոյն ատեն
պաղտթեամբ կը խօսէր։ Տղան հինգ-
վայրկեան ալ իր դործով զբաղիլ շա-
րունակեց։

«Այդ խորովածը շատ համով կ'ե-
րեւայ», ըսաւ ծեր պարոնը վերջապէս,
«ատկէ քիչ մը կրնամ տալ ինծի»։

«Օ՛, այդ անկարելի է, պարոն», ըսաւ
Բարեբախտ։

«Շատ անօթի եմ», շարունակեց ծեր
պարոնը, «ոչ երէկ ոչ ալ այսօր բան մը
կերած եմ։ Վստահ եմ որ անոնք ընաւ
պիտի չհասկնան, եթէ ոսկրազօղի կող-
մէն մաս մը տաք ինծի»։

Ան այնչափ մեղմադճոտ եղանակով
մը խօսեցաւ որ Բարեբախտի սիրտին

շատ դաւաւ։ «Անոնք այսօր ինծի կտոր
մը միայն տալ խոստացան, պարոն», ըսաւ
ան, «ես այդ կտորս կրնամ տալ ձե-
զի, բայց ոչ աւելի»։

«Աղէի՛ւ տղայ», ըսաւ ծեր պարոնը
գոհունակ դէմքով մը։

Այն ատեն Բարեբախտ պնակ մը ա-
ռաւ ու տաքցուց և դանակն ալ սրեց։
«Հոգս չէ, եթէ նոյն իսկ ծեծ ուտեմ
ասոր համար», կը խորհէր ան։ Երբ ան
խորովածէն խոշոր կտոր մը կը կտրէր՝
դուռը մեծ աղմուկով բաղխուեցաւ։ Ծեր
պարոնը կրակէն այրածի պէս յանկարծ
նստած տեղէն վեր ցատկեց։ Բարեբախտ
կտորը նորէն տեղը տեղաւորեց՝ յայտնի
չընել աշխատելով և վազեց դուռը բա-
նալու համար։

«Ինչո՞ւ համար դուռը բանալու ու-
շացար և մեղ ստիպեցիր որ քեզի սպա-
սենք անձրեւին տակ», ըսաւ Սեւուկ,
ներս մտնելով և իր հովանոցը Բարե-
բախտի երեսը նետելով։ «Հէ՛, ինչո՞ւ,
ըսէ նայիմ, պղտիկ սրիկայ», ըսաւ Յհան,
ապտակ մը իջեցնելով անոր ականջին
վրայ՝ մինչ ան իր եղբոր ետեւէն խո-
հանոց կ'երթար։

«Տէր ողորմեա,» ըսաւ Սեւուկ երբ դուռը բացաւ:

«Ամէն,» ըսաւ կարճահասակ պարոնը, որ իր գդակը հանած և կայնած էր խոհանոցին մէջտեղը ու յարգական խոնարհութիւն կ'ընէր արագաբար:

«Ո՞վ է աս,» ըսաւ Սեւուկ, ձեռքը գրտնակ մը (օգլադը) առնելով ու կատաղի խոթողութեամբ մը Բարեբախտի նաշելով:

«Իրաւ կ'ըսեմ, որ չեմ գիտեր, եղբայր,» ըսաւ Բարեբախտ սարսափահար:

«Ան ի՞նչպէս ներս մտաւ,» գոռաց Սեւուկ:

«Սիրելի եղբայրս,» ըսաւ Բարեբախտ պաղատական կերպով, «ան առաջիկ թըրջած էր...»

Գրտնակը Բարեբախտի գլուխին վրայ կ'իջնար երբ ծեր պարոնը անմիջապէս իր կոնսաձեւ գդակը անոր դէմ բռնեց, և հարուածը գդակին վրայ անանկ մը իջաւ որ անոր մէջի ջուրը խոհանոցին մինչեւ պատերը ցայտեց: Զարմանալին այն էր որ գրտնակը գդակին դըպչելուն պէս Սեւուկին ձեռքէն ելաւ ու

հովէն դարձող յարդի շիւղի մը պէս դառնալով սենեակին մէկ անկիւնը թռաւ:

«Դուք ո՞վ էք, պարոն,» հարցուց Սեւուկ նորեկին դառնալով:

«Հոս ի՞նչ դործ ունիք,» մոմուաց Օհան:

«Ես խեղճ ծերուկ մըն եմ, պարոն,» ըսաւ կարճահասակ ծեր պարոնը համեստօրէն, «և ձեր կրակը տեսայ պատահանէն և քառորդ ժամ մը հոս պատսպարուելու հրաման խնդրեցի:»

«Ուրեմն, նորէն ձեր եկած ճամբէն ետ դարձէք,» ըսաւ Սեւուկ, «արդէն մեր խոհանոցին մէջ բաւական ջուր ունինք և չենք ուզեր որ լուացարանի վերածենք զայն:»

«Ինձի պէս ծերուկ մը դուրս վազնաւելու համար այս շատ ցուրտ օր մըն է, պարոն, սա ճերմակ մազերէս պատկառեցէք:» Ինչպէս առաջ ըսի ձեզի, ա՛նոր մազերը ուսերն ի վար կը կախուէին:

«Հէ՞,» ըսաւ Օհան, «բաւական երկար մազեր ունիս և անոնք կրնան քեզ տաք պահել, քալէ նայիմ:»

«Շատ անօթի եմ, պարոններ, արդեօք չգացած չէ՞ք հաճիր ինձի կտոր մը հաց շնորհք ընել»

«Ի՞նչ, հա՞ց կ'ուզես», ըսաւ Սեւուկ, «կը կարծե՞ս թէ մեր հացով ուրիշ բան մը չենք կրնար ընել բայց միայն զայն քեզի պէս կարմրաքիթ մարդուկներու տալ»

«Ինչո՞ւ չես ծախեր քու գլակիդ վրայի փետուրը,» ըսաւ Օհան ծաղրական չեշտով մը։ «Շուտ դուրս կ'որսուէ»

«Պատառ մը հաց, պարոն», ըսաւ ծեր մարդը։

«Կորսուէ կ'ըսեմ քեզի», ըսաւ Սեւուկ։

«Կ'աղաչեմ, կը պաղատեմ, պարոն...»

«Դուրս կ'որսուէ եւ սատկէ», պոռայ Օհան, անոր օձիքէն բռնելով։ Բայց հազիւ թէ ծեր պարոնին օձիքին դպած էր՝ ինք ալ գրանակին ետեւէն զլտորուեցաւ թաւաղղոր մինչեւ գրանակին գլտորուած անկիւնը։ Յետոյ Սեւուկ սոսկալի կերպով զայրացաւ ու ծեր պարոնին վրայ յարձակեցաւ զայն դուրս վռնտելու համար։ Բայց ան ալ հաղիւ

անոր դպած՝ զլտորուեցաւ Օհանին եւ գրանակին ետեւէն եւ զլուխը պատին զարնուեցաւ, ու երեքն ալ հոն ինկած կը մնային։

Յետոյ ծեր պարոնը արագաբար դառնալու շարժում մը բրու հակառակ ուղղութիւնով, եւ բաւական դարձաւ մինչեւ որ իր երկար կրկնոցը բոլորովին մարմինին փաթթուեցաւ. յետոյ գլակին ալ զլուխը դրաւ մէկ կողմը ծռած ձեւով մը (որովհետեւ կարելի չէր զայն շիտակ գնել առանց անոր ծայրը առատապէն դուրս հանելու), անգամ մըն ալ ուրրեց իր խցահանած պէխերը եւ կատարեալ սղալարիւնով մը պատասխանեց. «Պարոններ, բարի լոյս ձեզ այս զիշեր ժամը տասներկուքին (կէս դիշերին) նորէն պիտի այցելեմ ձեզի։ Բայց հիմա իմ տեսած այս հիւրամերժ վարմունքէն ետքը կարծեմ չէք զարմանար երբ ըսեմ թէ այդ այցելութիւնս վերջինը պիտի ըլլայ»։

«Եթէ անգամ մըն ալ հոս ձեռքս անցնի...» մռլտայ Սեւուկ, կէս մը սարսափած յառաջ գալով իր գլտորուած

անկիւնէն — Բայց ան դեռ իր խօսքը չլսնացած՝ ծեր պարոնը իր ետեւէն տունին դուռը մեծ աղմուկով մը դուրս ելաւ։ Նոյն պահուն խորտուրտ աւազակոյտ մը անցաւ պատուհանին առջեւէն, և տարբեր ձեւափոխութիւններով իջաւ հովիտն ի վար, դարձգարձիկ շարժումներ Ընելով օդին մէջ, և վերջապէս տեղատարափ անձրեւի ձեւով հալելով։

«Հիանալի՛ դորձ շիտակը, Պրն. Բարեբախտ,» ըսաւ Սեուկ։ «Խորովածը պնակի մը մէջ դիր, պարոն, եթէ անդամ մըն ալ քեզ աշպիտի խաղի մը մէջ բռնեմ... ինչ որ է, խորովածը ինչո՞ւ կտրեցիր։»

«Բայց դուն, ինչպէս դիտես, ինծի կտոր մը տալ խոստացաք, եղբայր,» պատասխանեց Բարեբախտ։

«Հա՛, դուն, ալ անոր համար խորովածը տաք տաք կը կտրէիր կարծեմ, և միտին հալած բոլոր ճարպը պնակին մէջ պիտի առնէիր։ Ալ դժուար կը խոստանամ քեզի ատանկ բան։ Սենեակէն դուրս կորսուէ, պարոն, և հաճէ ածխանոցին մէջ մնալ մինչև որ քեզ կանչեմ։»

Բարեբախտ տխուր դէմքով սենեակէն դուրս ելաւ։ Եղբայրները կը ցածնուն չափ կերան խորովածէն և մնացածը դարակի մը մէջ դրին ու կղպեցին, և կերակուրէն ետքը բաւական ալ կռնեցին։

Շատ սոսկալի դիշեր մըն էր այդ դիշերը։ Անդադար սաստիկ հով կը փռէր ու անձրեւ կու գար։ Եղբայրները հազիւ խելք ըրին պատուհաններուն փեղկերը դոցել և դուռին ետեւէն կրկին նիգերը դնել, դեռ անկողին չմտած։ Անոնք բոլորը նոյն սենեակին մէջ կը պառկէին։ Երբ ժամը տասներկու զարկաւ, սոսկալի ժխորէ մը արթնցան։ Դուռերնին այնպիսի սաստկութեամբ մը բացուեցաւ որ տունը հիմէն մինչև առաստաղը դողդեցաւ։

«Ի՞նչ է այդ...», դուշեց Սեուկ, անկողինէն դուրս ցատկելով։

«Միայն ես եմ», ըսաւ կարճահասակ պարոնը։

Երկու եղբայրները իրենց բարձրուն վրայ նստած մութին մէջէն կը դիտէին։ Սենեակը ջուրով լեցուած էր, և լուսնի

աղօտ ճանապարհով մը, որ փեղկի մը ճեղքէն ներս կը թափանցէր, կրնային տեսնել թէ ջուրին վրայ պղպջակի խոշոր գունտ մը կը լողար և կը ճօճէր վար վեր, իբրեւ խիցի կտոր մը. գունտին վրայ շատ մեծագնի բարձի մը վրայ ընկողմանած էր կարճահասակ ծեր պարօնը, իր նոյն զգեստներով և դդակով: Հիմա անոր բարձր գդակին համար շատ տեղ կար, որովհետեւ տունին առաստաղը վերցուած էր:

«Կը յաւիտ որ ձեզ անհանգիստ կ'ընեմ», ըսաւ այցելուն ծաղրական շեշտով մը, «կարծեմ ձեր անկողինը խոնաւ է, թերեւս ավելի կ'ընէր որ ձեր կրտսեր եղբօր սենեակը երթար, ես այն սենեակին ձեզունը չվերցուցի»,

Անոնք նոր թեղադրութիւն մըն ալ չսպասեցին և բոլորովին թրջուած փութացին Բարեբախտին սենեակը, և մեծապէս տաղհնապած ու սարսափած էին:

«Իմ այցաբարտս պիտի գտնէր խոհանոցի սեղանին վրայ», ձայն տուաւ ծեր պարօնը անոնց ետեւէն: «Յիշեցէք ղերջին այցելութիւնս:»

«Երկինք տա՛ր որ...» ըսաւ Սեւուկ գողըղալով. և պղպջակի գունտը անհետացաւ:

Վերջապէս դիշերը լուսցաւ և երկու եղբայրները Բարեբախտի սենեակին փոքր պատուհանէն դուրս նայեցան առտուն: Գանձի Զորը աւերակոյտ մը դարձած էր: Հեղեղը տարած էր ծառերը, հունձքը, արջառները, ու անոնց տեղ թողած էր կարմիր աւաղ ու դորշ տիղմ: Երկու եղբայրները դողալով ու սարսափահար գային խոհանոց: Տունին առաջին յարկը ջուրով ողորւած էր, և արմուիք, դրամ ու շարժական գրեթէ բոլոր բաները քշուած տարուած էին ու միայն ճերմակ և փոքր այցաբարտ մը մնացած էր խոհանոցի սեղանին վրայ: Այցաբարտին վրայ ալ խոշոր, ծածանող ու երկայնաձև զիրերով հետեւեալ բառերը գրուած էին. —

ՊՐԵ. ՀԱՐԱԻ - ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ - ՀՈՎ

ԳԼՈՒԽ Բ.

Թե ի՛նչ ըրին երեք եղբայրները Պրն. Հա-
րաւ-Արեւմտեան-Հովին այցեցութենէն ետք, եւ թե
փոքրիկն Բարեքախս ի՛նչ կերպով տեսակցութիւն
ունեցաւ Ոսկեզնի Թագաւորին հետ:

Պրն. Հարաւ-Արեւմտեան-Հովը խոս-
տումը պահեց: Վերոյիշեալ ծանրակշիռ
այցելութենէն ետքը անդամ մըն ալ
չմտաւ Գանձի Զորը. և աւելի դէշը սա
էր թէ ան իր ազգականներուն՝ բոլոր
Արեւմտեան-Հովերուն՝ վրայ այնչափ մեծ
ազդեցութիւն ունէր և զայն այնչափ զո-
րաւորապէս կը դործածէր որ անոնց բո-
լորն ալ նման ընթացք մը ունենալ հա-
ւանեցան: Այսպէս տարուէ տարի անձ-
րեւ չեկաւ այդ հովիտին մէջ: Թէեւ
վարի դաշտերուն մէջ ամէն բան կա-
նանչ ու բարգաւաճ կը մնար, բայց երեք
եղբայրներու ժառանգութիւնը անապատ
մը դարձած էր: Այն՝ որ երբեմն այդ
երկրին մէջ ամէնէն արգասաբեր հողն էր՝
հիմա փոփոխական աւազակոյտ մը դար-
ձած էր, և եղբայրները այդ ձա-
խորդ օդերուն դէմ մաքառելու ա՛լ ան-

կարող՝ յուսահատաբար լքեցին իրենց
պապենական անարժէք ստացուածքը,
ապրուստի միջոց մը ճարելու համար
վարի դաշտերու քաղաքներուն և մար-
դերուն մէջ: Անոնց բոլոր դրամը կոր-
սուած էր ու բան մը մնացած չէր բաց ի
հետաքրքրական, հնաճեւ քանի մը կտոր
ոսկեդրուագ անօթներէ, որոնք վերջին
մնացորդն էին իրենց ապօրինապէս
ստացուած հարստութեան:

«Արդեօք ոսկերչութիւն ընէինք՝ ի՞նչ-
պէս կ'ըլլար», ըսաւ Սեւուկ Օհանի, մինչ
այդ մեծ քաղաքը կը մտնէին. «ատ ա-
ղէկ հանած վարածի արհեստ մըն է,
կրնանք ոսկիին բաւական պղինձ խառ-
նել առանց ուրիշին հասկնալի ընելու:»

Համաձայնեցան թէ շատ աղէկ խոր-
հուրդ մըն էր այդ. հալոց մը վարձե-
ցին և ոսկերչութիւն ընել սկստան: Բայց
երկու պարագաներ ազդեցին անոնց այս
նոր արհեստին. նախ՝ ժողովուրդը պղնձ
ձախառն ոսկիէն դո՛հ չեղան. երկրորդ՝
երկու երիցադոյն եղբայրները, ո՛ր տոնն
որ բան մը վաճառէին, փոքրիկն Բարե-
քախսը հոն հալոցին քով կը ձգէին և

այն դրամով արքենալու համար քովի գարեջրատունը կ'երթային։ Այսպէս անոնք իրենց բոլոր ոսկին հալեցուցին և չիրցան նորէն ոսկի գնելու դրամ աւելցնել, և վերջապէս մնացին միակ թասով մը զոր հօրեղբայրներէն մէկը տուած էր Բարեբախտի։ ան շատ կը սիրէր իր այս թասը և բոլոր աշխարհ իսկ տային՝ պիտի չուզէր բաժնուիլ անկէ, թէեւ անոր մէջէն կաթէ ու ջուրէ զատ բան մը խմած չէր։ Թասը բաւական տարօրինակ տեսքով բան մըն էր։ Բռնատեղը կը ձեւանար ոսկի մազերու երկու երկայն հիւսակներէ՝ այնչափ դեղեցկօրէն հիւսուած որ աւելի մետաքսի կը նմանէին քան թէ մետաղի։ Այս հիւսակները կ'իջնային և կը խառնուէին մօրուքին և պէխերուն, որոնք նոյնպէս նոյն նուրբ արուեստով շինուած էին և կը շրջանակէին ու կը զարդարէին շատ խոժու փոքր երես մը, շինուած կարմրագոյն ոսկիէ, թասին ճիշդ առջեւի կողմը։ այդ գէմքը ունէր զոյգ մը աչքեր որ կարծես թասին բոլոր շրջանակին կը նայէին։ Այդ թասէն խմել անկարելի

էր, առանց անոր ուշադիր նայուածքին ենթարկուելու։ Եւ Սեւուկ հաստատապէս կը պնդէր թէ անդամ մը այդ թասով տասնըօթը անգամ լեվեցուն զինի խմելէ ետքը տեսաւ որ այդ աչքերը կը քթթէին։ Երբ կաշոյր թասին եկաւ հալեցնելու և դղալ շինելու համար՝ փոքրիկն Բարեբախտի սիրտը կէս մը կոտրեցաւ, բայց եղբայրները միայն խնդացին անոր վրայ, թասը հալոցին մէջ նետեցին հալելու համար և նորէն դաբեջրատուն դացին դանդաշելով և սովորականին պէս հան թողուցին Բարեբախտը որ, երբ ոսկին հալի, անոնցմէ ձուղեր ձուլէ։

Երբ անոնք դացին, Բարեբախտ հրաժեշտի նայուածք մը նետեց հալոցին մէջ հալող իր հին բարեկամին։ Անոր երկայն մազերը հալած լմնցած էին, քան մը մնացած չէր բացի կարմիր քթթէն ու փայլուն աչքերէն, որոնք ամէն ժամ մանակէ աւելի չար նայուածքներ ունէին։ «Եւ այդ նայուածքը զարմանալի ալ չէ» կը խորհէր Բարեբախտ, «այսպէս չարաչար դործածուելէ ետքը»։ Դէպ ի

պատուհանը դնաց ցաւած սիրտով և հոն նստաւ իրիկուան թարմ օդը ծծելու և հալոցին տաքութենէն քիչ մը ազատուելու համար։ Այս պատուհանէն ուղղակի կը տեսնուէր այն լեռնաշղթան, որ ինչպէս քեզի ըսի, կ'իշխէր Գանձի Ձորին վրայ, և աւելի այն կատարը որմէ կը թափէր Ոսկեգետը։ Այս իրիկնամուտի ատենն էր, և երբ Բարեբախտ պատուհանին առջեւ նստաւ՝ լերան դադաթին ժայռերը մայրամուտ արեւին վերջին ծիրանի շողերով կարմրած տեսաւ։ Հոն կրակի գոյնով ամպերու փայլուն քուլաներ կը բռնկէին ու կը դողդղային առնոց շուրջը, և գետը՝ այդ ամէնէն աւելի փայլուն՝ իբրեւ մաքուր ոսկիի տառանող սիւն մը, դահաւանդէ դահաւանդ կը վազէր։ Անոր վրայ ծիածանի լայն ու կրկնակ գօտի մը տարածուած էր որ ջուրին կաթիլներուն ցայտումին համեմատութեամբ փոփոխակի կը նսեմանար ու կը փայլէր։

“Ա՛հ, ըսաւ Բարեբախտ բարձրաձայն, այդ տեսարանը քիչ մը գիտելէ ետքը, “եթէ այդ գետը իրապէս ամ-

բողջ ոսկի բլլար, ո՛րչափ աղէկ բան մը պիտի բլլար։”

“Ոչ, աղէկ պիտի չբլլար, Բարեբախտ, ըսաւ յստակ, մետաղային ձայն մը, անոր ականջին ճիշդ մօտէն։

“Վա՛յ, ի՞նչ է այդ, բացազանչեց Բարեբախտ յանկարծ տեղէն ցատկելով։ Հոն ոչ ոք կար։ Սենեակին շուրջը, սեղանին տակը և քանի անդամներ ետեւը նայեցաւ, բայց վստահաբար ոչ ոք կար հոն, ու նորէն նստաւ պատուհանին առջեւ։ Այս անգամ թէեւ չխօսեցաւ, բայց չխորհիլ չէր կրնար թէ շատ յարմար պիտի բլլար, եթէ այդ գետը իրապէս ոսկի բլլար։

“Ո՛չ երբեք, տղաս, ըսաւ նոյն ձայնը ա՛լ աւելի բարձր։

“Ա՛հ, ըսաւ Բարեբախտ նորէն, “ի՞նչ է այդ։” Նորէն նայեցաւ բոլոր անկիւնները և պահարանները, և կրցածին չափ արագաբար դարձաւ սենեակին մէջտեղը, կարծելով թէ ետեւը պահուած մէկը կար, բայց նոյն ձայնը նորէն եկաւ իր ականջին։ Հիմա նոյն ձայնը կ'երդէր ջուարթաբար, “Լալա-թրա-լա” երգին

խօսքերը չէին լսուեր, այլ արագ, եռանդաղին մեղեդի մը, եռալու վրայ եղող սանի մը հանած ձայնին նման ձայն մը: Բարեբախտ դուրս նայեցաւ պատուհանէն: Ոչ, ձայնը տունին մէջէն էր անպատճառ. վեր և վար նայեցաւ: Ոչ, այդ նոյն սենեակին մէջ էր անպատճառ, և ամէն վայրկեան աւելի արագ չափով ու խաղերով կ'երգուէր — «Լալա-թրա-լա», Բարեբախտ յանկարծ հասկըցաւ թէ ձայնը աւելի բարձր կը լսուէր երբ ինք հալոցին մօտ գար: Դէպի հալոցին դռնակը գնաց և ներս նայեցաւ. այո, այն ոչ թէ հալոցին մէջէն գալ կ'երեւար, այլ ճիշդ բովին մէջէն: Հալոցը բացաւ և մեծ սարսափով ետ փախաւ, որովհետեւ բովը յայտնաբար կ'երգէր: Սն սենեակին ամէնէն հեռաւոր մէկ անկիւնը՝ ձեռքերը իրարու անցուցած ու բերանաբաց կեցաւ, և երբ երգը դադրեցաւ՝ ձայնը աւելի որոշ և աւելի յստակ եղաւ:

«Մօ, տղայ,» ըսաւ ձայնը:

Բարեբախտ չպատասխանեց:

«Մօ Բարեբախտ, տղաս,» ըսաւ բովը նորէն:

Բարեբախտ իր բոլոր քաջութեան կոշուժ ըրաւ, ուղղակի դէպի բովը գնաց, դուրս քաշեց զայն հալոցէն և մէջը նայեցաւ: Ոսկին բալորովին հալած էր և անոր մակերեսը գետի մը երեսին պէս հարթ ու յղկուն էր. բայց Բարեբախտ այդ մակերեսին մէջ փոխանակ իր դէմքին ցոլացումը տեսնելու, անոր մէջ ոսկիին տակէն տեսաւ իր հին բարեկամին, թասին կարմիր քիթը և սուր նայուածքը, որ հաղարապատիկ աւելի կարմիր և սուր էին քան որ տեսած էր զանոնք իր կեանքին մէջ:

«Եկուր, Բարեբախտ, տղաս,» ըսաւ ձայնը նորէն բովին մէջէն, «եւ աղէկ եմ: Զիս դուրս թափէ»:

Բայց Բարեբախտ չափազանց ապշած էր այդպիսի բան մը ընելու համար:

«Քեզի կ'ըսեմ որ զիս դուրս թափես,» ըսաւ ձայնը աւելի խստորէն:

Բարեբախտ դեռ չէր կրնար շարժում մը ընել:

“Ձիս դուրս պիտի քաշե՞ս,, ըսաւ ձայնը աւելի զայլազին, “աստիկ տաքցած եմ:”

Զօրաւոր ճիգով մը Բարեբախտ կըրցաւ իր ձեռքերը դործածել, բովը բըռնեց ու ծռեց՝ ոսկին դուրս թափելու համար. բայց անկէ հեղուկ մը դուրս վազելու տեղ, նախ զոյգ մը փոքր, սիրուն, դեղին սրունքներ դուրս ելան, յետոյ վերարկուի ծայրեր մը, անկէ ետքը զոյգ մը թեւեր՝ ետին կապուած, և վերջապէս իր բարեկամ թասին շատ ծանօթ գլուխը: Այս բոլոր անդամները դուրս ելլելու ատեն միանալով, եռանդազին կեցան յատակին վրայ երկուք ու կէս ոտք բարձրութեամբ փոքր ոսկեղէն գաճաճի մը ձեւով:

“Շատ բարի,, ըսաւ գաճաճը, նախ ոտքերը և յետոյ թեւերը՝ երկարելով, յետոյ ալ գլուխը վեր վար և կարելի եղածին չափ ալ շուրջանակի շարժելով հինգ վայրկեանի չափ առանց կենալու, երեւութապէս կարծես փորձելով թէ իր բոլոր անդամները յարմարապէս տեղադրուած էին, մինչ Բարեբախտ լուռ

հիացումով մը կեցած էր զայն դիտելով: Ան երկայնքէն ճեղքուած ոսկեհիւս բաճկոնակ մը հագած էր, որուն հիւսուածքը այնչափ նուրբ էր որ անոր վրայ պրիսմակային գոյներ կը փայլէին իբրեւ գաղտակուրի (սէտէֆ) մակերեսին վրայ, և այս փայլուն բաճկոնակին վրայ անոր մազերն ու մօրուքը գետնէն վեր մինչեւ կէս մէջքը կ'իջնային ծածանող գանգուրներով ու այնչափ նուրբ որ Բարեբախտ հազիւ կրնար ըսել թէ ո'ւր կը վերջանային անոնք, կարծես օդի պէս կ'անօսրանային: Դիմագիծը կարծես նոյն նրբութիւնը չունէր, աւելի կոշտ էր ու թեթեւապէս պղնձագոյն, տեսքով արտայայտիչ էր և իր փոքրահասակ տէրոջ վրայ աւելի կամակոր ու յամառ տրամադրութիւն մը կը ցուցնէր: Փաճաճը, երբ ինքզինքը քննելը լմնցուց, իր փոքր ու սուր աչքերը Բարեբախտի վրայ դարձուց և մէկ երկու վայրկեան հանդարտօրէն նայեցաւ անոր: “Ոչ, պիտի չըլլար, Բարեբախտ, տղաս,, ըսաւ փոքրիկ մարդը:

Հարկաւ խօսակցութեան սկսելու

անակնկալ կերպ մըն էր այս։ Կրնար իրապէս վերաբերիլ Բարեբախտի մտածումներու շարքին որ յառաջ եկած էր գաճաճին բովէն ըրած դիտողութիւններով, բայց ի՞նչ բանի ալ վերաբերէր, Բարեբախտ անոր ըսածին վրայ վիճաբանելու հակամիտութիւն չունէր։

«Պիտի չըլլա՞ր, պարոն», ըսաւ Բարեբախտ շատ մեղմութեամբ և խոնարհաբար։

«Ոչ», ըսաւ գաճաճը վճռապէս, «ոչ, պիտի չըլլար», Այս ըսելով գաճաճը իր դիմացը յօնքերուն վրայ քաշեց աղէկ մը և երեք ոտք հեռաւորութեամբ երկու շրջան ըրաւ սենեակին մէջ, վեր վար, սրունքները շատ վեր բարձրացնելով և ուժով մը զանոնք գետին դնելով։ Այս դադարը պատահութիւն մը եղաւ Բարեբախտի իր խորհուրդները ամփոփելու համար, և իր փոքրահասակ այցելուն այդպէս սարսափով դիտելու մեծ պատճառ մը չտեսնելով և հետաքրքրութիւնը հիացումին յաղթելով՝ մասնաւոր զգուշութեամբ հարցում մը ուղղել համարձակեցաւ։

«Կը խնդրեմ, պարոն», ըսաւ Բարեբախտ աւելի վարանոտ, «դուք իմ թա՞սս էիք»։

Ասոր վրայ փոքրիկ մարդը ուղղակի դառնալու ձեւ մը ըրաւ, Բարեբախտին քով քալեց և իր լման բարձրութեան հասնելու փորձ մը ըրաւ։ «Նս», ըսաւ փոքր մարդը «Ոսկեգետի թագաւորն եմ»։ Այս ըսելով նորէն դարձաւ և վեց ոտք հեռաւորութեամբ երկու շրջան ալ ըրաւ՝ ժամանակ տալու համար որ սարսափը, զոր իր յայտարարութիւնը յառաջ բերած էր իր ունկնդրին վրայ, անցնէ։ Ասկէ ետքը նորէն դէպ ի Բարեբախտը քալեց և լուռ կեցաւ, իբր թէ դիտողութիւն մը սպասելով իր յայտարարութեան։

Բարեբախտ՝ ինչ ալ ըլլայ՝ բան մը ըսել մտադրեց։ «Կը յուսամ, Զերդ Վեհափառութիւնը շատ լաւ էք», ըսաւ Բարեբախտ։

«Մտիկ ըրէ», ըսաւ փոքրիկ մարդը, առանց այս քաղաքավար հարցումին պատասխանել բարեհաճելու։ «Նս թագաւորն եմ անոր զոր դուք մահկանացու

ներդ Ոսկեգետ կը կոչէր : Ձեւը որուն մէջ կը տեսնէիր զիս՝ աւելի զօրաւոր թագաւորի մը չարութեան պատճառով էր, և դուն անոր կախարդութենէն այս վայրկեանիս ազատեցիր զիս : Ինչ որ տեսայ քու մասին և քու չար եղբայրներուդ ցուցուցած վարմունքիդ մասին՝ զիս պատրաստ կ'ընէ քեզի ծառայելու համար : Հետեւաբար ըսածիս ուշադրութիւն ըրէ : Ով որ մագլցի կատարը այն լեռան, որմէ կը տեսնես որ կը բլիսի Ոսկեգետը, և այդ գետին ահնաղբիւրին մէջ թափէ երեք կաթիլ օրհնեալ ջուր, անոր, ու միայն անոր համար գետը ոսկի պիտի ըլլայ : Բայց առաջինին մէջ ձախողող ոչ ոք կրնայ յաջողիլ երկրորդին փորձին մէջ : Եւ եթէ որեւէ մէկը չօրհնուած ջուր թափէ գետին մէջ, ան պիտի ընկղմէ զայն, և այդ ընողը սեւ քար պիտի դառնայ : Այսպէս ըսելով Ոսկեգետի թագաւորը ետ դարձաւ և հանդարտօրէն քաւեց դէպ ի կեդրոնը հալոցի ամենաստտիկ բոցերուն : Անոր երևոյթը կարմիր, ճերմակ փայլուն, թափանցիկ, ահնախտիղ — զօ-

րաւոր լոյսի փայլ մը — եղաւ, ելաւ, դողաց ու անհետացաւ : Ոսկեգետի թագաւորը շոգիացած էր :

“Օհ,” գոչեց խեղճ Բարեբախտ, ծիւնելոյն ի վեր անոր ետեւէն նայելով, “վա՛յ, վա՛յ թասս, թասս, վա՛յ թասս,”

ԳԼՈՒԽ Գ .

Թե ի՛նչպիս Գրե . Օհան արշաւ մը քաւ դեպ Ոսկեգետը եւ քե հոն ի՛նչ պատահեցաւ անոր :

Ոսկեգետի թագաւորը հազիւ ըրած էր այն ելքը զոր պատմեցինք նախորդ գլուխին մէջ և ահա Օհան և Սեւուկ մեծ աղմուկով տուն եկան չարաչար գինով : Երբ իմացան թէ իրենց այդ վերջին անօթը բոլորովին կորսուած էր՝ ասոր արդիւնքը այն եղաւ որ իրենց գինովութենէն զգաստացան և Բարեբախտի վրան իյնալով քառորդ ժամ մը չարու նակարար ծեծեցին զայն : Այդ ժամանակին անցնելէն ետքն ալ ինկան մէյմէկ աթոռներու մէջ և հասկնալ ուղեցին թէ ի՛նչ պիտի ըսէր ան ինքզինքը արդարայնելու համար : Բարեբախտ

պատմեց անոնց բոլոր իր պատմութիւնը, որուն մէկ բառին իսկ չհաւատացին բնականաբար: Նորէն ծեծեցին զայն՝ մինչև որ ալ թեւերնին յոգնեցաւ և դանդաչելով իրենց անկողինը մտան: Առտուն, սակայն, այն յամառութիւնը որով կը պնդէր ան իր պատմութեան վրայ, աստիճան մը վստահութիւն շահեցուց անոր. ատոր ալ անմիջական արդիւնքը սա եղաւ որ երկու եղբայրները, այս կնճռոտ հարցին վրայ բաւական վիճելէ ետքը, այսինքն թէ Ո՛վ առաջին անգամ պիտի փորձէր իր բախտը, իրենց սուրբերը քաջեցին և կռուիլ սկսան: Կռիւին աղմուկը սարսափեցուց դրացիները, որոնք հասկնալով թէ իրենք պիտի չկարենան հանդարտեցնել կռուողները՝ ոստիկան մը կանչեցին:

Երբ այս լսեցին՝ Օհան փախչիլ փորձեց և պահուրտեցաւ, բայց Սեւուկ դատաւորին առջև տարուեցաւ և անդորրութիւնը վրդովելուն համար տուգանքի դատապարտուեցաւ, և որովհետև առջի իրիկուն մինչև վերջին տասնոցը արբենալու համար վատնած էր՝ տու-

գանքը չկրցաւ վճարել և բանտ դրուեցաւ մինչև որ վճարէ:

Երբ Օհան լսեց զայս՝ շատ ուրախացաւ և անմիջապէս դէպ Ոսկեգետն արշաւ մը ընել որոշեց: Ինչպէս պիտի կարենար օրհնեալ ջուր գտնել՝ ահա այդ էր խնդիրը: Քահանային գնաց, բայց ան այդպիսի ինկած նկարագիրով մարդու մը օրհնեալ ջուր չէր կրնար տալ: Այդ պատճառով Օհան կեանքին մէջ առաջին անգամ ըլլալով իրիկուն ժամերգութեան գնաց և օրհնեալ ջուրով խաչակնքուելու պատրուակով դաւաթ մը ջուր դողցաւ և յաղթականօրէն տուն դարձաւ:

Յաջորդ առտուն արեւծագէն առաջ ելաւ օրհնեալ ջուրը ամուր շիշի մը մէջ դրաւ, հետը սակառի մը մէջ առնելով նաև երկու շիշ գինի և կերակուր՝ կրօնակը առաւ զանոնք, ձեռքն ալ ալպեան ցուպ մը առնելով դէպ ի լեռ ճամբայ ելաւ:

Քաղաքէն դուրս ելլելու ատեն ճամբու վրայ բանտին առջեւէն անցնիլ պէտք էր, և երբ պատուհանէն ներս նա-

յեցաւ՝ ո՛վ տեսներ աղէկ. — Սեւուկը
որ պատուհանին երկաթ ձողերուն ե-
տեւէն տխրութեամբ դուրս կը նայէր :

«Բարի լոյս, եղբայր,» ըսաւ Օհան,
«Ոսկեգետի Թագաւորին զրկելիք լուր
մը ունի՞ս :»

Սեւուկ ակռաները կը ճտեցուց զայ-
րոյթով և երկաթեայ ձողերը ցնցեց
իր բոլոր ուժով . բայց Օհան անոր վրայ
խնդաց միայն և պատուիրելով որ մինչ-
և իր դարձը հանգիստ ընէ հոն՝ սա-
կաւը կռնակը առաւ, Սեւուկի դէմ
շարժեց՝ օրհնեալ ջուրի շիշը՝ մէջը փըր-
փրեցնելու աստիճան, և իբր աշխարհիս
ամէնէն երջանիկ մարդը ճամբան շա-
րունակեց :

Եւ իրապէս ալ այդ առտուն այն-
պիսի առտու մըն էր որ որեւէ մէկը
կրնար երջանիկ ընել, մինչև անդամ եթէ
մարդս փնտռելիք Ոսկեգետ իսկ չունե-
նար : Հովիտին վրայ ցօղաթուրմ մշուշի
տափաքակ խաւեր կ'երկարէին, որոնց
մէջէն վեր կը ցցուէին վիթխարի լեռ-
ները — անոնց վարի գերբոլկները, գորշ
ստուերներու մէջ, հազիւ զանազանելի

էին այդ տարածուն մշուշէն, բայց բարձ-
րագոյն կատարները աստիճանաբար կը
բարձրանային մինչև արեւալոյսը, որ ան-
կիւնաւոր ճեղքերու մէջէն կարմրագոյն
սուր հպումներով կը շարնէր անոնց, և
հորիզոնական ճառագայթներով կը թա-
փանցէր անոնց նիզակաձև մայրիէ եղե-
րածոպերուն մէջէն : Աւելի վերերը կը
ցցուէին շերտաւորուած աշտարակաձև
ժայռերու կոյտեր, որոնք երեւակայական
բիւրաւոր ձևերով ատաճած և հերձո-
տած էին, և հոս հոն արեւալոյսէն փայ-
լող ձիւնաշերտ մը անոնց անդունդնե-
րէն վար կ'երկարէր՝ կայծակի ծուռու-
մուռ գիծի մը պէս . իսկ այդ բոլորէն
աւելի վեր առաւօտեան ամպերէն աւե-
լի տմոյն, բայց մաքուր ու անփոփոխ,
յաւիտենական ու ձիւնապատ կատար-
ները կը ցցուէին երկնակապտիւն մէջ :

Ոսկեգետը, որ վարի անձին սարե-
րուն մէկէն կը բղխէր, հիմա ստուերի
մէջ էր գրեթէ բոլորովին, իբաց առեալ
դէպ ի վեր բարձրացող ջրափոշին, որ
դանդաղ մուխի մը պէս կը վերնար
ջրվէժին եզերածայութէն վեր և թեթև

գալարներու պէս կը տատանէր առաւօտեան հովին վրայ :

Օհանի աչքերը և մտածումները միայն ու միայն այդ առարկային վրայ սեւեռուած էին: Մոռնալով այն միջոցը զոր անցնելու էր՝ անխորհուրդ գնացքով մը ան այնչափ մը քալեց որ չարաչար յոգնեցաւ երբ դեռ ստորին կանաչապատ բլուրներուն դադաթը ելած չէր տակաւին: Բայց երբ հոն ելաւ, շատ զարմացաւ իր եւ Ոսկեգետնի ակնաղբիւրին միջեւ տեսնելով սառնալեռներ, որոնց մասին՝ հակառակ այդ լեռներուն վրայ նախապէս ունեցած ծանօթութեան՝ բոլորովին տգէտ էր: Վարժ լեռնականի մը քաջասրտութեամբ թէեւ անոր վրայէն վեր մագլցեցաւ, բայց նորէն ալ կը խորհէր թէ այդպիսի զարմանալի և նոյնատեն վտանգաւոր սառնալեռ մը երբեք անցած չէր:

Սառը շատ սահեցուցիչ էր, և անոր անդնդային խորութիւններէն խուժող ջուրերու սոսկալի ձայներ կը լսուէին, որոնք միօրինակ և ցած չէին, այլ փոփոխական և բարձր, երբեմն վայրի մե-

ղեղի մը սաստկութեամբ, երբեմն ալ կարճ ու մեղմաղճոտ եղանակներու մեղմութեամբ, կամ յանկարծական ճիւղերու պէս, որ վիշտի և յուսահատութեան մէջ գտնուող մարդու մը ձայնին կը նմանէին: Սառը հազարաւոր խառն ի խուռն ձեւերով կոտորած էր: Բայց Օհան կը խորհէր թէ անոնցմէ ոչ մէկը սառի սովորական շերտերու կը նմանէր: Անոնց բոլոր ուրուագիծներուն մէջ զարմանալի արճայնություն մը — մարդկային նմանութեան խառնշուկած, ծաղրական տեւական նմանութիւն մը կար: Բիւրաւոր պատրու ստուերներ, տմոյն լոյսեր կը տատանէին այդ տժգոյն կապոյտ աշտարակիկներու մէջէն ու միջև և ճամբորդին նայուածքը կը խողբեցնէին ու կը շուարեցնէին, մինչ անոր ականջները կը խուլնային և գլխու պտոյտ կ'ուսննար սառերու ներքեւէն վազող ջուրերու շարունակական գոռումներուն պատճառով: Այս ցաւառիթ պարագաները աւելի կը ծանրանային անոր վրայ քանի՜ յառաջանար: Սառը անոր շուրջը կը ճաթըռտէր և նոր անդունդներ կը բանար

ոտքերուն տակ : Դողդղացող սառէ աշտարակիկներ կը շարժէին անոր շուրջը և որոտալիւ կ'իյնային անոր ճամբուն վրայ : Թէեւ ան յաճախակի դիմադրաւած էր այս վտանգները սոսկալի սառնալեռներու վրայ, գէշ օգերով, բայց նորէն ալ սարսափի նոր ու ճնշող զգացումով մըն էր որ վերջին ճեղքին վրայէն ալ ցատկեց խոնշած ու դողդոջ, և ինքզինքը գտաւ լերան հաստատ մարդագետներն վրայ :

Ան ստիպուած էր ետ ձգել կերակուրի սակառը, որ վտանգաւոր ու նեղիչ բեռ մը եղած էր իրեն, սառնալեռին վրայ, և հիմա ուրիշ միջոց մը չուներ զովանալու եթէ ոչ սառը կոտորել և ուտել անկէ : Այս բաւական մարեց անոր ծարաւը . ժամուան մը հանգիստն ալ անոր դիմացկուն կազմին ոյժը վերադարձուց և ագահութեան անընկճելի ոգիով մը իր աշխատալից ճամբորդութիւնը վերսկսաւ :

Հիմա անոր ճամբան ուղղակի վեր կ'ելէր լերկ և կարմրագոյն ժայռերով գագաթէ մը, որուն վրայ ոտքը հան

չեցնելու ծիղ մը կանանչ չկար, ոչ ալ փոքրիկ խորշ մը որուն շուքին մէջ կարելի ըլլար պատսպարուիլ հարաւային արեւէն : Կէսօրը քիչ մը անցած էր և արեւին ճառագայթները ուղղակի կը զարնէին դերքուկ ճամբային վրայ, մինչ բոլոր մթնոլորտը անշարժ էր ու սոսկալի տաք : Շատ չանցած սաստիկ ծարաւն ալ աւելցաւ մարմնական յոգնութեան, որմէ կը նեղուէր հիմա Օհան : Յաճախակի նայուածքներ կը նետէր մէջքէն կախուած շուրի շիշին : «Երեք կաթիլը կը բաւէ», խորհեցաւ ան վերջապէս, «գոնէ շրթունքս կրնամ զովացնել անով» :

Շիշը բացաւ և զայն բերանը կը վերցընէր երբ քովի ժայռին վրայ կեցող առարկայ մը հանդիպեցաւ աչքին . կարծեց թէ կը շարժէր ան : Փոքր շուն մըն էր ան, որ երեւութապէս ծարաւէ մեռնելու վերջին տագնապով կը տառապէր : Լեզուն դուրս կախուած և բերանը չորցած էր, և անդամները տարածուած էին անկենդան և շրթունքին ու կոկորդին վրայ սեւ մըշկներով խուճմը մը լեցուած էր : Ան աչքերը

ուղղեց այն շիշին զոր Օհան բռնած էր ձեռքին մէջ : Օհան շիշը վերցուց, շուրէն խմեց, ոտքով կից մը տուաւ կենդանիին և անցաւ : Թէեւ չգիտեցաւ թէ ի՞նչպէս՝ բայց կարծեց թէ տարօրինակ ստուեր մը յանկարծ եկած էր կապոյտ երկինքին վրայ :

Ճամբան ամէն վայրկեան աւելի ցից ու գերբուկ կ'ըլլար . և այդ բարձր լեռան օդը զինքը աւելի զովացնելու տեղ կարծես անոր արիւնը կ'եռացնէր : Սարին ջրվէժներուն ձայները անոր ականջներուն հեզնանքի պէս կու գային . անոնք շատ հեռու էին և իր ծարաւը ամէն վայրկեան աւելի կը սաստկանար : Ժամ մըն ալ անցաւ ու նորէն քովէն կախուած շիշին նայիլ սկսաւ . շիշը կէս եղած էր, բայց մէջը երեք կաթիլէ շատ աւելի կար դեռ : Զայն նորէն բանալու համար կեցաւ, և մինչ բանալու կ'աշխատէր՝ իրմէ վեր, ճամբուն վրայ, բան մը շարժեցաւ : Ան գեղեցիկ մանուկ մըն էր և գրեթէ անկենդան կը պառկէր գետնին ժայռին վրայ, ծարաւէն կուրծքը կ'ուռէր, աչքերը գոց էին և շուր-

թերը կ'այրէին, իր տոչորուէին : Օհան անոր նայեցաւ ուշադիր, խմեց, ու անցաւ : Մութ գորշ ամպ մը եկաւ արեւին վրայ և երկար օձաձեւ ստուերներ երկարեցան լեռան քովն ի վեր : Օհան դեռ կը շարունակէր ելլել : Արեւը մարը կը մանէր, բայց կարծես անոր խոնարհիլը զովութիւն չէր բերեր . այդ ծանր օդին կապարեայ ծանրութիւնը անոր ճակտին ու սրտին վրայ կը ճնշէր, բայց նպատակակէտը մօտ էր : Ոսկեգետի ջրովէժը տեսաւ որ բլրակողէն կը բզկէր, իրմէ հաջիւ 500 ոտք բարձրէն : Վայրկեան մը կեցաւ շունչ առնելու համար, և իր գործը դադարէ հանելու համար նորէն փութաց :

Այդ պահուն տկար աղաղակ մը հասաւ անոր ականջը : Դարձաւ և ժայռերուն վրայ տարածուած տեսաւ ճերմակ մազերով ծերունի մը : Անոր աչքերը փոսը ինկած էին, գէմբը մահուան տոգուցութիւնը ունէր, և յուսահատալիան արտայայտութիւն մը կը տիրէր անոր վրայ : « Զո՛ւր, » բռաւ ան մեղմաձայն, թեւերը Օհանի երկարեւով, « Զո՛ւր, կը մեռնիմ կոր : »

“Ձուր չունիմ,” պատասխանեց Օհան,
“կեանքէն քու բաժինդ արդէն առած
ես դուն,” Գետինը տարածուած մար-
մինին վրայէն ցատկելով յառաջ սուրաց-
Արեւելքէն կայծակի փայլատակում մը
եղաւ և սուրի ձեւ մը առաւ. երեք
անգամ շարժեցաւ բոլոր երկինքին վրայ
և զայն մթնցուց ծանր ու անթափանց
մռայլով մը: Արեւը մարը կը մտնէր,
ան դէպի հորիզոնը խորասուզուեցաւ
բոցավառ շանթի մը պէս:

Ոսկեգետի որոտումը Օհանի ա'լ ա-
ւելի լսելի եղաւ: Կեցաւ եզրը այն
կիրճին, որմէ կը վազէր գետը: Անոր
ալիքները մայրամուտ արեւին բոսոր
փառքով ողորդուած էին: Անոնք իրենց
կատարները կրակէ լեզուներու պէս կը
ճօճէին, և անոնց փրփուրներուն վրայ
արենագոյն լոյսի ցուրեր կը փայլէին:
Անոնց ձայները անոր ականջին ա'լ աւելի
հզօր կու գային. գլխու պտոյտ կ'ու-
նենար այդ երկարող որոտումէն: Դո-
ղալով քաշեց հանեց շիշը իր մէջքէն և
զայն նետեց հոսանքին կեդրոնը: Մինչ
այդպէս կ'ընէր՝ սառ ցուրտ մը զգաց

անդամներուն մէջ, դանդաշեց, ճիչ մը
արձակեց և ինկաւ: Ձուրերը անոր ա-
ղաղակը թաղեցին: Եւ գետին ողբը
կատաղօրէն բարձրացաւ գիշերին մէջ,
մինչ ան յորդելով կը ծածկէր

ՍԵՒ ՔԱՐԸ:

ԳԼՈՒԽ Դ.

Թի ի՛նչպիս Գրն. Սեւուկ արշաւ մը ըրաւ
դիպ Ոսկեզէսը եւ թէ հոն ի՛նչ պատահեցաւ անոր:

Խեղճ փոքրիկ Բարեբախտ մտահոգ
և տունին մէջ միսմինակ սպասեց Օհանի
վերադարձին: Երբ տեսաւ թէ վերա-
դարձած չունի, շատ վախցաւ և գնաց
բանտին մէջ Սեւուկի պատմեց բոլոր
պատահածները: Այն ատեն Սեւուկ շատ
գոհ եղաւ և ըսաւ թէ անտարակոյս
Օհան սե քար եղած էր և թէ բոլոր
ոսկին միայն ինք պիտի կրնար ձեռք
անցնել իր անձին համար: Բայց Բարե-
բախտ շատ վիշտ զգաց և բոլոր գիշերը
լացաւ: Երբ սուտուն արթնցաւ՝ տունին
մէջ ոչ հաց մնացած էր, ոչ ալ գրամ.
այս պատճառով Բարեբախտ ուրիշ ու-

կերիչի մը քով գնաց վարձքով գործելու համար, և այնչափ շատ, ամէն օր այնքան երկար ժամեր և աղէկ գործեց որ շատ չանցած եղբօրը տուգանքը վճարելու չափ դրամ չահեցաւ։ Յետոյ գնաց և այդ բոլոր դրամը Սեուկի տուաւ և Սեուկ բանտէն ազատուեցաւ։ Այն ատեն Սեուկ շատ ուղախ էր և ըսաւ թէ իրեն ալ պիտի տայ դեռին ոսկիէն մաս մը։ Բայց Բարեբախտ միայն կ'ազաչէր որ երթայ ու տեսնէ թէ ինչ պատահած է Օհանի։

Արդ, երբ Սեուկ լսեց թէ Օհան օրհնեալ ջուրը գողցած էր՝ ինքնիրեն խորհեցաւ թէ այդպիսի դէպք մը կրնայ ըլլալ որ շիտակ չհամարուի Ոսկեգետի Թագաւորին կողմէ, և որոշեց գործը աւելի պատշաճ կերպով մը կարգադրել։ Այսպէս Բարեբախտի դրամէն քիչ մըն ալ առաւ և չար քահանայի մը դիմեց, որ շատ յօժարութեամբ տուաւ իրեն քիչ մը օրհնեալ ջուր։ Այն ատեն Սեուկ շատ ապահով զգաց թէ ամէն բան աղէկ կարգադրուած էր։ Առտուն կանուխ, արեւծագէն առաջ արթնցաւ,

սակաւին մէջ քիչ մը հաց ու գինի առաւ, օրհնեալ ջուրն ալ դրաւ շէշի մը մէջ, և դէպի լեռ ճամբայ ելաւ։ Իր եղբօր պէս ան ալ շատ զարմացաւ սառնակեւը տեսնելով, և շատ դժուարութիւն ունեցաւ անկէ անցնելու համար, մինչև իսկ իր սակաւը ձգելով։ Այդ օրը անամպ օր մըն էր թէն, բայց պայծառ օդ մը չէր, ծանր, ծիրանեգուն մառախուղ մը կը կախուէր երկինքին վրայ և բլուրները ամպամած ու տխուր կ'երեւային։ Երբ Սեուկ ցիւց ու գետնակ այդ ժայռաւանդներ վեր կը մագլցէր, ինք ալ ծարաւիւ սկսաւ, ինչ որ եղած էր իր եղբօր, մինչև որ ինքն ալ շիշը բերանը վերցուց խմելու համար։ Այն ատեն տեսաւ այն գեղեցիկ մանուկը որ իրեն մօտ ժայռերուն վրայ կը պառկէր, կ'աղաղակէր իրեն, և ջուրի համար կը հեծէր։

«Ձուր, իրաւ որ,» ըսաւ Սեուկ, «ես ինծի պէտք եղածին կէսը իսկ չունիմ,» և յառաջ քալեց։ Մինչ կը յառաջանար՝ արեւին ճառագայթները աւելի աղօտ տեսնել կը կարծէր, և սև ամպակոյտի

մը Արեւմուտքէն բարձրանալը տեսաւ։
Երբ ժամ մըն ալ մագլցեցաւ՝ ծարաւը
յաղթեց անոր և փափաքեցաւ խմել։
Այն ատեն տեսաւ ծերունին որ իր առ-
ջիւ ճամբուն վրայ կը պառկէր և լսեց
անոր ջուր աղաղակելը։ «Չո՛ւր, իրաւ
որ», ըսաւ Սեուկ, «ես ինձի պէտք ե-
ղածին կէսը իսկ չունիմ», և յառաջ
քալեց։

Այն ատեն նորէն աչքերուն առջե-
ւէն լոյսին աղօտանալը նշմարեց, վեր
նայեցաւ, և ահա արեւնադոյն մշուշ մը
եկած էր արեւին վրայ։ Սեւ ամպակոյտն
ա՛լ աւելի վեր բարձրացած էր և անոր
ծայրերը կը տատանէին ու իրարու կը
զարնուէին՝ փոթորկալի ծովի մը ալիք-
ներուն պէս։ Անոնք երկար ստուերներ
կը ձգէին որոնք կը դողդղային Սեուկի
ճամբուն վրայ։

Յետոյ Սեուկ ժամ մըն ալ մագլցե-
ցաւ, և նորէն ծարաւ զգաց։ Երբ շիշը
շուրթերուն կը վերցնէր՝ տեսնել կար-
ծեց իր Օհան եղբայրը, որ ճամբուն
վրայ իր առջի պառկած էր ու ժասպառ,
և մինչ կը նայէր՝ երեւոյթը թեւերը

կ'երկարէր իրեն և ջուր կը խնդրէր։
«Հա, հա,» խնդաց Սեուկ, «հո՞գ ես,
բանտի պատուհանին երկաթ ձողերը
յիշէ, մարդուկս։ Չո՛ւր, իրաւ է, կը կար-
ծե՞ս թէ ջուրը մինչև հոս քեզի համար
բերի»։ Եւ ցատկեց երեւոյթին վրայէն։
Նորէն ալ, մինչ կ'անցնէր, երեւոյթին
շուրթերուն վրայ ծաղրանքի դաժան
արտայայտութիւն մը տեսնել կարծեց։
Երբ քանի մը կանգուն առաջ անցաւ՝
ետեւը նայեցաւ, բայց երեւոյթը հոն
չէր։

Սեուկի վրայ յանկարծական սոսկում
մը եկաւ, և չէր գիտեր թէ ինչո՛ւ։
Բայց ոսկիի ծարաւը աւելի տիրեց իր
վրայ և յառաջ սուրաց։ Սեւ ամպակոյտը
զենիթը բարձրացաւ և անկէ կայծակի
ոլորուն ժայթքումներ փրթան, և մթու-
թեան ալիքներ անոնց փայտատակումնե-
րուն միջև կարծես բոլոր երկինքին
վրայ կը դիզուէին ու կը ճօճէին։ Եր-
կինքին այն կողմը, ուրկէ արեւը մարը
կը մտնէր, շատ հարթ էր արիւնի լիճի
մը պէս, և այդ երկինքէն զօրաւոր հով
մը փրթաւ՝ անոր կարմիր ամպերը կտոր
կտոր ընելով և զանոնք դէպ ի հեռա-
ւոր մթութիւնը ցրուելով։ Այն ատեն

Սևուկ կը կենար Ոսկեգետի եզրը. անոր ալիքները կայծակնաբեր ամպերու պէս սև էին, բայց անոնց փոփուրները կրակի պէս էին. և մինչ ան իր շիշը գետը կը նետէր՝ վարի ջուրերուն դռուումը և վերի որոտումը իրաւում խառնուեցան։ Ան այս գործը կատարելու ատեն կայծակը աչքերը կուրցնելու աստիճան շողաց, գետինը ոտքերուն տակէն տեղի տուաւ, և ջուրերը անոր աղաղակը թաղեցին։ Նւ գետին ողբը կատաղօրէն բարձրացաւ գիշերին մէջ, մինչ ան յորդելով կը ծածկէր

ԵՐԿՈՒ ՍԵՒ ՔԱՐԵՐԸ :

ԳԼՈՒԽ Ե.

Թե ի՛նչպէս փոքրիկն Բարեբախտ արշաւ մը բռնա դիպ Բակեղէսը եւ քե հոն ի՛նչ սրտահեցաւ անոր. ուրիշ հետաքրքրական դէպքեր :

Երբ Բարեբախտ տեսաւ թէ Սևուկ չվերադարձաւ՝ շատ վիշտ զգաց և չէր գիտեր թէ ի՛նչ ընէ։ Դրամ՝ չունէր և անոր համար ստիպուած էր նորէն երթալ և վարձքով գործել այն ոսկերիչին քով, որ ղինքը չարաչար կ'աշխատցնէր և շատ քիչ դրամ՝ կու տար։ Մէկ երկու ամիս ետքը Բարեբախտ յոգնե-

ցաւ ու միտքը դրաւ ինք ալ Ոսկեգետ երթալ և բախտը փորձել։ «Փորքիկ թագաւորը ազնիւ կ'երսւար», խորհեցաւ ան։ «Չեմ կարծեր որ ան ղիս սև քար դարձնէ»։ Այսպէս, գնաց քահանային, որ ուզելուն պէս քիչ մը օրհնեալ ջուր տուաւ անոր։ Այն ատեն Բարեբախտ քիչ մը հաց առաւ իր սակաւին մէջ, ինչպէս նաև ջուրի շիշը, և առտուն շատ կանուխ ճամբայ ելաւ դէպ ի լեռները։

Եթէ սառնալեռը մեծ յոգնութիւն պատճառած էր իր եղբայրներուն՝ իրեն քսան անգամ աւելի գէշ էր այդ բանը, իրեն որ ոչ զօրաւոր էր, ոչ ալ լեռ մագլցելու վարժ։ Քանի մը անգամ գէշ անկումներ ունեցաւ, սակաւը և հացը կորսնցուց, և շատ վախցաւ սառնորուն տակէն լուռով տարօրինակ ձայներէն։ Երկար ատեն կանանչուտին վրայ պառկեցաւ հանգչելու համար՝ երբ անցած էր սառնալեռը, և սկսաւ գողգաթն ի վեր մագլցիլ օրուան ամէնէն տաք ժամուն։ Երբ ժամ մը վեր ելաւ, սոսկ կալիօրէն ծարաւցաւ, և իր եղբայրներուն ըրածին պէս ինք ալ ջուրը խմելու

պիտի սկսէր՝ երբ տեսաւ ծերունի մը որ իրմէ վեր գտնուող ճամբէն կու գար. ծերունին շատ տկար կ'երեւար և ձեռքի ցուպին կը կռթնէր: «Ձաւակս», ըսաւ ծերունին, «ծարաւէս կը մեռնիմ, այդ ջուրէդ քիչ մը տուր ինծի»: Այն ատեն Բարեբախտ անոր նայեցաւ և երբ զայն տփռոյն ու պարտասուն տեսաւ, ջուրը տուաւ որ խմէ, և ըսաւ, «Միայն թէ կը խնդրեմ որ բոլորը չխմէք»: Բայց ծերունին բաւական շատ խմեց և շիշը վերադարձուց անոր՝ երկու երրորդը պարսպ: Յետոյ անոր բարի յաջողութիւն մաղթեց և Բարեբախտ զուարթաբար յառաջ քալեց: Ճամբան աւելի դիւրին կու գար անոր ոտքերուն և երկու կամ երեք ծիլեր երեւցան ճամբուն վրայ. քովի փերուն վրայ քանի մը մարտիններ երգեւ սկսան և Բարեբախտ կը խորհէր թէ այդպիսի զուարթ երգ մը բնաւ լսած չէր:

Յետոյ մէկ ժամ ալ յառաջ քալեց և ծարաւը բաւական աւելցաւ, այնպէս որ կը կարծէր թէ ջուրը խմել պիտի ստիպուէր: Բայց երբ ջուր խմելու հա-

մար շիշը վեր վերցուց՝ տեսաւ փոքրիկ մանուկ մը որ ճամբուն վրայ պառկած կը հեւար, և սրտառուչ կերպով կու լար ջուրի համար: Բարեբախտ ինքզինքին հետ մաքառեցաւ, և ծարաւի քիչ մը աւելի համբերել որոշեց. շիշը մանուկին շուրթերուն մօտեցուց և ան մինչեւ քանի մը կաթիլ մնալը խմեց անկէ: Մանուկը երբ խմեց՝ Բարեբախտի ժպտեցաւ, ոտքի ելաւ և բլուրն ի վար վազեց, և Բարեբախտ անոր ետեւէն նայեցաւ մինչև որ ան փոքր աստղի մը չափ պզտիկ երեւցաւ: Յետոյ դարձաւ և նորէն մագլցիլ սկսաւ: Եւ ահա ամէն տեսակ սիրուն ծաղիկներ կը բուսնէին ժայռերու վրայ, բաց կանանչ գոյնով մամուռներ, բաց վարդագոյն աստղածաղիկներ, կակուղ զանգակաւոր բոգեր՝ երկինքին ամէնէն կապոյտ եզած ժամանակէն աւելի կապտագոյն, և մաքուր, սպիտակ ու թափանցիկ շուշաններ: Բոսոր ու ծիրանեգոյն թիթեռնիկներ կը թռչտէին հոս հոն, և երկինքը այնչափ պայծառ լոյս մը կը ցոլացնէր որ Բարեբախտ ինքզինքը կեանքին մէջ այդչափ երջանիկ բնաւ զգացած չէր:

Նորէն, երբ ժամ մըն ալ մագըլ-
ցեցաւ, ծարաւը սկսաւ անտանելի ըլլալ,
և երբ շիշին նայեցաւ՝ անոր մէջ հա-
զիւ հինգ վեց կաթիլ քնացած տեսաւ,
և չէր համարձակեր զայն խմել: Բայց
ճիշտ այն ատեն երբ շիշը նորէն մէջը
կը կախէր, ժայռերուն վրայ պառկած
փոքր շուն մը տեսաւ որ շունչ առնե-
լու համար կը հեւար — ճիշտ այնպէս
ինչպէս տեսած էր զայն Օհան իր ելլելու
օրը: Բարեբախտ կեցաւ և անոր նայե-
ցաւ ու յետոյ ալ Ոսկեգետին՝ որ հա-
զիւ հինգ հարիւր կանգուն բարձր էր
իրմէ. յիշեց նաև գաճաճին խօսքը, «Թէ
ոչ ոք կրնայ յաջողիլ երբ չէ յաջողած
առաջինին փորձին մէջ»: Փորձեց շունը
թողուլ անցնիլ, բայց ան ցաւագին
կերպով կը հեծէր. նորէն կեցաւ:
«Խեղճ կենդանի», ըսաւ Բարեբախտ,
«Եթէ իրեն չօգնեմ» մինչեւ իմ վերա-
դարձս արդէն մեռած պիտի ըլլայ:»
Յետոյ անոր աւելի ուշադրութեամբ նա-
յեցաւ եւ անոր աչքերը այնչափ ցաւա-
լի կերպով դարձան իրեն որ չկրցաւ
դիմանալ: «Խերը անիծեմ թագաւորին

ալ, ոսկիին ալ», ըսաւ Բարեբախտ, եւ
բացաւ շիշը, եւ բոլոր ջուրը շունին բե-
րանը թափեց:

Շունը վեր ցատկեց եւ իր ետեւի
ոտքերուն վրայ կեցաւ: Անոր պոչը ան-
հետացաւ, ականջները երկար, աւելի
երկար, մետաքսանման ու սկեզէն եղան.
քիթը աւելի կարմրեցաւ, աչքերը աւե-
լի փայլեցան, երեք երկվայրկեանի մէջ
շունը անցաւ եւ Բարեբախտի առջեւ
կեցաւ հին ծանօթ մը, Ոսկեգետի թա-
գաւորը:

«Շնորհակալ եմ», ըսաւ թագաւորը,
«բայց մի վախճար, բան մը չկայ», որով-
հետեւ Բարեբախտ իր վերջին դիտո-
ղութեան տրուած այս անակնկալ պա-
տասխանին պատճառով սարսափի յայտ-
նի նշաններ կը ցուցնէր: «Ինչո՞ւ համար
առաջ դուն չեկար», հարցուց գաճաճը,
«փոխանակ զրկելու այդ քու սրիկայ
եղբայրներդ զորոնք քար դարձնելու
նեղութիւնը պատճառեցիր ինծի: Շատ
ալ կարծիք քարեր եղան:»

«Վա՛յ, ի՞նչ կ'ըսէք», ըսաւ Բարե-
բախտ, «ուրեմն այդչափ անգո՞ւթ ե-
ղաք:»

«Անդրոթ», ըսաւ գաճաճը, «անոնք չօրհնուած ջուր թափեցին գետին մէջ. կը կարծե՞ս թէ ես թոյլ պիտի տայի ատոր?»

«Բայց ի՞նչպէս», ըսաւ Բարեբախտ «վստահ եմ որ... Ձերդ Վեհափառութիւն, ըսել կ'ուզեմ... անոնք ջուրը եկեղեցիին գաւիթէն առին»:

«Շատ հաւանական է», պատասխանեց գաճաճը, «բայց», և դէմքը շատ խստացաւ մինչ կը խօսէր, «ջուրը որ մերժուած է յողնածին և մահամերձին՝ օրհնեալ չէ, մինչեւ իսկ երկինքի ամէն մէկ սուրբէն օրհնուած ըլլայ. և ջուրը որ գլխով թեման անօթին մէջ կը գոհուի՝ ահա այդ օրհնուած է, մինչև իսկ պըղծուած ըլլայ դիակներով»:

Գաճաճը այսպէս ըսելով ծռեցաւ և փրցուց շուշան մը որ ոտքին քով աճած էր: Անոր սպիտակ տերեւներուն վրայ ցօղի երեք ջինջ կայակներ կը կախուէին: Եւ գաճաճը այդ կաթիլները Բարեբախտի բռնած շիշին մէջ թափեց: «Ասոնք գետը նետէ», ըսաւ ան, «և լերան միւս կողմէն Գանձի Ձորը իջիր: Եւ

հիմա բարի յաջողութիւն կը մաղթեմ քեզի»:

Մինչ կը խօսէր, գաճաճին երեւոյթը անորոշելի եղաւ: Անոր պատմութեան փոփոխական գոյները ցօղաթուրմ լոյսի պրիսմակային մշուշի մը փոխուեցան. ու պահ մը կեցաւ անոնցմով քողածածկուած՝ իբր ծիածանի լայն գօտիով մը: Գոյները տկարացան, մշուշը օդը բարձրացաւ և թագաւորը շոգիացաւ:

Բարեբախտ մինչեւ Ոսկեգետին եզրը մաղլցեցաւ. անոր ալիքները բիւրեղի չափ ջինջ ու յստակ և արեւի պէս փայլուն էին: Երբ ցօղի երեք կաթիլները գետը նետեց, հոն ուր ինկած էին անոնք, փոքր շրջանակաձեւ յորձանք մը գոյացաւ որուն մէջ ջուրերը կ'իջնային երաժշտական ձայնով մը:

Բարեբախտ ատեն մը կեցաւ զայն դիտելով ու շատ վհատած, որովհետեւ ոչ թէ գետը ոսկի չդարձաւ միայն, այլ անոր ջուրերը քանակով նուազած կ'երեւային: Նորէն ալ հնազանդեցաւ իր գաճաճ բարեկամին և լերան միւս կողմի Գանձի Ձորը իջաւ. և մինչ կ'երթար,

լսել կը կարծէր ձայնը ջուրի մը որ
գետնին տակէն իրեն ճամբայ կը բա-
նար : Հիմա , երբ Գանձի Զորի տեսա-
րանը կը գիտէր , ահա գետ մը , Ոսկե-
գետին նման , կը բղխէր Գանձի Զորին
վերեւը գտնուող Ժայռերուն նոր մէկ
ճեղքէն և անհամար գետակներ ձեւա-
ցընելով կը վազէր չոր ու անջրգի կարմիր
աւաղակոյտերու մէջէն :

Մինչ Բարեբախտ կը գիտէր՝ թարմ
դալարիքներ կը բուսնէին գետակներուն
քովերը և դալարուն տունկեր կ'աճէին
ու կը ճիւղաւորուէին խոնաւցած հողին
վրայ : Նորաբոյս ծաղիկներ յանկարծ
ծաղկիլ սկսան գետափներու երկայնքին
վրայ ինչպէս աստղեր քթթել կը սկսին
երբ վերջալոյսը մարմրի , և մրտենիի
թաւուտներ ու որթատունկի բարունակ-
ներ երկար ստուերներ կը ձգէին հովի-
տին վրայ ուր կ'աճէին : Եւ այսպէս
Գանձի Զորը նորէն պարտէզ մը եղաւ և
այն ժառանգութիւնը , որ կորսուած էր
անգթութեան պատճառով , վերստաց-
ուեցաւ սիրոյ պատճառով :

Եւ Բարեբախտ գնաց ու բնակեցաւ

ՀՀ Ազգային գրադար

NL0387181

870